

MİHALIÇCIK'TA ASBEST BULUNAN YERLER, TATARCIK MAHALLESİ ASBEST MARUZİYETİ VE ESKİ ASBEST İŞLEME FABRİKASININ DURUMU

Dr. EŞREF ATABEY

Jeoloji Yüksek Mühendisi / Tıbbi Jeoloji Uzmanı

Asbest tanımı: Asbest terimi; magnezyum silikat, kalsiyum-magnezyum silikat, demir-magnezyum silikat veya sodyum-demir silikat bileşimindeki, ateşe, asitlere ve darbeye dayanımlı, iletkenlik özelliği olmayan lifsi silikat mineralleri için kullanılan genel bir ifadedir. Hepsinin ortak özelliği lifsel yapıya sahip olmalarıdır. Halk arasında asbestin bilinen adları; amyant, ak toprak, marın, havara, gök toprak, çelpek toprak, geren toprak, taş yünü, kaya yünü ve höllük'tür.

Asbestin kullanımı: Asbest, Anadolu'da evlerin damlarında su geçirmez malzeme olarak, sıva ve badanasında yoğun kullanılmıştır. Ara sokaklarda, köy yollarında, köy okullarının bahçelerinde asbestli serpantin malzeme kullanılmış/kullanılmaktadır. Bazı yerlerde bebeklerin altlarına höllük toprağı, bazı yerlerde pekmez toprağı olarak kullanılmıştır.

Asbest lifleri; çapraz, uzunlamasına ve küme halinde bulunurlar. Sadece 3 asbest lifi türünden krizotil (% 98), amosit ve krosidolit, 3.000'den fazla endüstriyel alanda kullanılmıştır. Başlıcaları; tekstil, filtreler, gemi yapımı, uçak yapımı, çimento üretimi, otomobil yapımı, izolasyon ürünleri, su boruları yapımı, petrokimya endüstrisi, gaz maskelerinin yapımı, yer karoları ve kaplama levhaları alanlarıdır. Asbestin asıl kullanım alanı endüstride olmuştur. Basınca, sıcaklığa, asitlere dayanımlı olması ve mukavemet gücü nedeniyle endüstride yoğun bir şekilde kullanım alanı bulmuştur. Çatı kaplaması, şap, asbestli çimentodan mamul basınç boruları, kanalizasyon boruları, çiçek saksıları, yalıtıcı ve ateşe dayanıklı levhalar, kilim, kumaş, döşemeler, masa örtüsü, saç kurutma, çamaşır ve tost makinelerinde, buzdolabı ve elektrik süpürgelerinde, otomobil ve motosiklet fren balatalarında, ısıtma boruları, izolasyon, taban fayansları ve fayans çimentoları, yer paspası, akustik fayanslar, su borusu kaplamaları, spreylı yalıtım, bitümlü bileşikler, refrakter tuğlalar, kuvvetlendirilmiş plastikler, katalizör destekleyiciler, asbestli dokumalar, amosit mukavva levhalar, organ ve ip imalinde, ambalaj malzemeleri, elektrolitik hücrelerin diyaframları için mavi asbest, kimyasal etkilere dayanıklı filtreler, oda ve koridor izolasyonu, zemin duvar ve tavanlarda yangın emniyeti için kullanılmıştır.

Asbestin sağlığa etkisi: Asbest, Dünya Sağlık Örgütü'ne göre; kanserojen "1A" sınıfında yer alır. Asbest lifleri ya da tozu, uzun süre solunduğunda pek tedavisi olmayan, ölümcül "Mezotelyoma" diğer adıyla "Akciğer zarı kanseri" nedeni olmaktadır.

MİHALIÇCIK'TA ASBEST BULUNAN YERLER

Eskişehir Mihaliçcik ilçesi Davulkaya ve Karakaya arasında, Değirmendere Mevkii'nde, Küplü Deresi, Çürük ve Cevizler Mevkiileri arasında, Gökdere Mevkii'nde, Yukarı Eynegazi, Aşağı Eynagazi, Samaçukuru, Tepelce, Ayvalıca, Çakmaklı, Yukarıalan ve Zortaş Mevkiileri'nde, Karayayla ve Hamzaoğlu Deresinde, Karakaya, Meydanlının Yılanlı çeşme, Kirazlı ve Kadın öldüren, Dereiçi, Kepen, Ardiç ve Akbayır Mevkileri arasında, Cevizlidere ve Gökçeöz Mevkiileri'nde, Karaağaç tepesinde, Tombakkaya, Yuvalca, Kelkaya, Suludere Mevkiileri arasında, Çakmaklık, Güvem tepesi, Kermeli Çayı, Övezderesi, Ögezbaşı-Kelbesi, Kıyı (Karacaören) Mahallesi, İncirli, Mihaliçcik batısında Tatarcık, Ahışık ve Kızılborüklü Mahalleleri arasında, Mihaliçcik güney doğusunda, Mihaliçcik doğusunda ve kuzeydoğusunda Lütfiye, Belen, Seki, Güreş Mahalleleri çevresinde, Sazak istasyonu güneyinde ve Sorkun Mahallesi güney doğusunda amfibol asbest oluşumları vardır. Kayı Mahallesinde eski evlerin damlarında, sıva ve badanasında asbest kullanılmış.

TATARCİK MAHALLESİ ASBEST MARUZİYETİ

Eskişehir ilinde amfibol asbest oldukça yaygın bulunmaktadır. Özellikle asbest zuhurları Mihaliçcik çevresinde kümelenmiştir. Eskişehir kuzeyinden başlayarak Mihaliçcik'a kadar uzanan metamorfik kayalardan amfibol şist, tremolit şist, aktinolit şit ve klorit şist düzeylerindeki alterasyon zonlarında amfibol asbest oluşumları görülmektedir

Mihaliçcik ilçesi Tatarcık Mahallesi'nin 20 m kuzey-kuzeybatısında terk edilmiş asbest ocağı bulunur. Burada büyük bir yarma açılmıştır. Ocakta asbest üretimi yapılmış olup, asbest yığınları gelişigüzel açıkta bırakılmıştır. Alınan örnek üzerinde yapılan XRD ve Sem analizlerinde bunların genellikle tremolit asbest türünde olduğu saptanmıştır. Beyaz ve ipek parlaklığındadır. Tatarcık Mahallesi'nde bulunan asbest yığınları ve pasaları mahallenin hemen yakınında olup, asbest pasa ve yığınlarından rüzgarlarla çevreye asbest lif ve tozları karışmaktadır.

Tatarcık Mahallesi'nde yaşayan bazı kadınlar, eşlerinin önceki yıllarda asbest ocağında çalıştıklarını ve çoğunun kanserden öldüğünü belirtmişlerdir. Tatarcık Mahallesi'nde tarla toprağının da asbestli olduğu görülmüştür. Yağışlı mevsimlere göre kurak mevsimlerde ve rüzgarlı havalarda asbest tozuna maruziyetin en fazla olduğu bilinmektedir. Mahalle içinde olduğu gibi köy yakınlarında, tarlalarda ve su bendi yapmak için kazılan derelerde ve yol yarmalarında asbestli malzeme yüzeylenmiş olup, asbest tozuna maruziyet devam etmektedir.

ESKİ ASBEST İŞLEME FABRİKASI

Tatarcık ocağından çıkarılan asbesti işleyen, Mihaliçcik merkezi Eskişehir yönündeki girişinde, 1981 yılında faaliyette olan ve daha sonra kapatılmış olan asbest işleyen fabrika kalıntısı bulunmaktadır. Fabrika bahçesinde terkedilmiş ve çevreye saçılmış halde asbest yığınları vardır. Bu asbest işleme fabrikası Nisan 2019 tarihinde yıkılarak, bir inşaat firması şantiyesi yapmıştır. 26 Nisan 2019 tarihinde yapılan incelemede, önceki üzeri toprakla örtülü olan asbest yığını tesviye edilmiş. Asbest yığını yandaki tarlaya doğru yayılmıştır. Üzeri toprakla örtülü olan asbest yığını açığa çıkarılmış, havaya ve çevreye dağılımı kolay hale gelmiştir. Bu **asbest tozu tüm Mihaliçcik merkezindeki halkın sağlığını tehdit etmektedir.**

TATARCİK MAHALLESİ ASBEST MARUZİYETİ ÖNLEMLER

Asbest ocağında:

1-Mahallede yaşayanların asbestten arındırılmış, yakındaki güvenli bir alana taşınması.

2-Eğer taşıma işlemi olmayacaksa; yerinde önlem alınması;

a-Asbest ocağı yarmasının, çıkartılmış olan atık pasa ile doldurulması ve üzerinin toprak ile örtülmesi.

b-Ocağın evlere bakan kısmında teraslama ve istinat duvarı örülerek, gerisinin toprakla örtülmesi.

c-Örtülen alanın üzerinin ağaçlandırılması (burada köklü ağaçta olabilir), yeşillendirilmesi.

d-İşlem sırasında evler boşaltılması ve karantinaya alınması,

e-İşlemlerin asbest söküm uzmanları kontrolünde yapılması.

f-İşlemler yapılmadan önce bir iş planlamasının yapılması.

Evlerde: Evlerin duvarlarında, (sıvasında asbest kullanılan evlerde) iyileştirme yapımalı. kullanılmayanlar yıkılarak malzemesi gömülmeli. Mahalle halkının asbest maruziyetine karşı ne yapması gerektiği ile ilgili asbestle ilgili ve sağlıkla ilgili (etkisi) bilgilendirilmeli. Asbest toprağının kullanılmaması konusunda eğitilmeli.

Tarlada: Tarla sahiplerinin çalışmaları sırasında asbest tozuna karşı toz maskesi

kullanmaları, kişisel koruyucu elbise giymeleri. Kullanılmış maske ve iş elbiseleriyle evlerine gitmemeleri gerekir.

Havuz ve bentler: Tatarcık mahallesi yakınlarındaki tarlalarda meyve fidanları dikildiği ve sulama için derelere bent ve çukurlar açıldığı görülmüş ve ayrıca yol yarmalarında da asbest zuhurları görülmektedir. Asbest tozundan etkilenmemek için, yol yarmalarındaki kısımlara istinat duvarları yapılmalı, ya da püskürtme beton vd. teknikler uygulanmalı. Havuzlarda sürekli su bulundurularak, tozlaşma önlenmeli. malzeme alınan yerler kapatılmalı.

Eski asbest işleme fabrikası: Eski asbest işleme fabrikası bahçesinde bırakılan asbest yığını, "Asbestli çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri" hakkındaki 2013 yılı yönetmelik hükümlerine göre buradan kaldırılmalıdır.

UYARI

1-Acilen Tatarcık Mahallesi mevcut yerinden kaldırılmalı, maden ocağı asbestten temizlenmeli, üstü kapatılmalıdır.

2-Eski asbest işleme fabrikasında terk edilen asbest yığını buradan acilen kaldırılmalıdır.

NOT: Bu yazı aynı zamanda www.bodrumguncelhaber.com/asbest-eskisehir-mihaliccik-ilcesi-tatarcık-koyu-asbest-maruziyeti/ linkinden 1.7.2019 tarihinde yayımlanmıştır.

Kaynaklar

Eşref Atabey. 2017. Mineral Dusts and Health. 296p. Lambert Academic Publishing. ISBN: 978-622-2-07140-6. Düsseldorf-Germany.

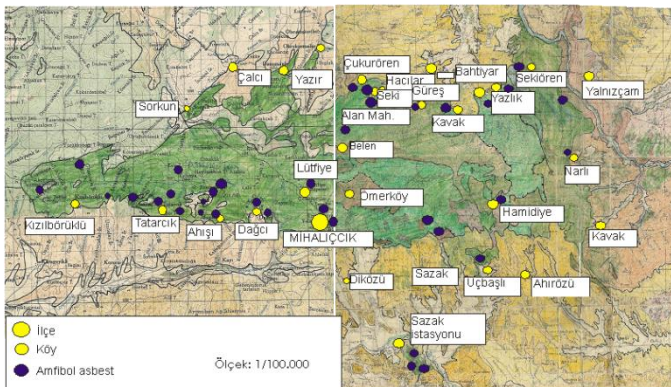
Eşref Atabey. 2015. Eskişehir ili Tıbbi Jeolojik Unsurları ve halk sağlığı. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi yayını.

Eşref Atabey. 2009. Türkiye'de Asbest, Eriyonit, Kuvars ve Diğer Mineral Tozları Ve Etkileri. MTA Yerbilimleri ve Kültür Serisi: 6, 191s. ISBN:978-605-4075-44-7.

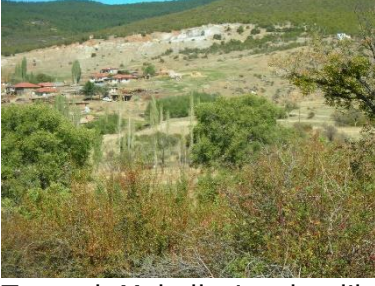
Yusuf İzzettin Barış. 1987. Asbestos and erionite related chest diseases, Semih Ofset Matbaası. Ankara.

Yusuf İzzettin Barış ve Eşref Atabey. 2009. Türkiye'de Mesleki ve Çevresel Hastalıklar, Köseleciler 1933, Magic Digital Center. 221s. Bursa.

www.bodrumguncelhaber.com/asbest-eskisehir-mihaliccik-ilcesi-tatarcık-koyu-asbest-maruziyeti/

Asbest bulunan yerler

Tatarcık Mahallesi terk edilmiş asbest ocağı

Asbest pasaları üzerinde bulunan bir ev

Asbestli tarla toprağı ve asbest kullanılmış bir evin sıvası ve badanası. Sıva ve badanasında asbest kullanılmış bir ev.

Eski asbest işleme fabrikası ve bahçesindeki asbest yığıını.

Asbest yığıını (çanak-çömlek yapımı için malzeme alınmış) ve 26 Nisan 2019 tarihi itibarıyla üzeri tesviye edilmiş asbest yığıını. Mihaliçcik girişinde bulunan lif ve tozları çevreye ve havaya karışan tonlarca asbest yığıını. Resim 26 Nisan 2019 tarihinde çekildi.